

Üniversite Kavramının Evrimi

T. Terziođlu

9. Ankara Matematik Günleri

Atılım Üniversitesi

12 Haziran 2014

- Universitas magistrorum et scholarium
----> üniversite
- Docendi ---> doçent
- Dekanus ---> dekan
- Regere ---> rector magnificus ---> rektör

- Helen Kültür Dünyası
- İslam Kültür Dünyası
- Hristiyan Kültür Dünyası
- Erken Modern Çağ
- Modern Çağ

Fuat Sezgin

Bilginin kaynağı, hakim dil, önemli merkezler

Helen Kùltür Dünyası

- Akademi, Lyceum, Museion
- İskenderiye, Atina, Bergama, Perge, Sisam, Sirakuza
- Yunanca
- Öklid, Apolyonus, Arşimed, Tales, Pigasor, Ptolemaeus
- Klasik Yunan, Pers, Hint Kùltürleri Füzyonu (Nemrut Dağı)

- Pandidakterion – Istanbul
- 425 - 1204 (?)
- Kilise yönetiminde
- Tıp, Felsefe, Hukuk, Müzik,
Aritmetik, Geometri,
Astronomi

İslam Kültür Dünyası

- Çeviri hareketi - Yunanca, Farsça, Sanskritçe'den
- Beytül Hikmet - Bağdat (750 - 1258)
- Medreseler, Gözlemevleri
- Hakim dil Arapça
- 11. Yüzyılda Yunancaya tekrar çeviri (Dimitri Gutas)

Nizamiye Medreseleri

- Selçuklu veziri Nizam ül-mülk (1090'dan başlayarak)
- Bağdat, İsfahan, Herat, Nişapur, Basra, Belh
- Hezarfenler - Banu Musa, Biruni, Heysem, Harezmi, İbni Sina, Uluğ Bey

Hristiyan Kültür Dünyası

- Haçlı Seferleri, Endülüs - Dört Elli eviri
- Fermanlarla kurulan niversiteler - Bologna (1088), Oxford (1167), Cambridge (1209), Salamanka (1218), Sorbonne (1253), Floransa (1321), Heidelberg (1386)
- Hakim dil Latince (Quartier Latin)

Aristo'nun Yeniden Keşfi

- Rasyonel Teoloji - Akıl ve günlük deneyimler dayalı
- Eflatun, Mu'tezile Mezhebi, İbni Rüşd (Averroes) 1126-1198
- Akıncı Tomas (1225-1271) Aristo ile Hristiyanlığın bağdaştırılması
- Gazali ('felsefecilerin tutarsızlıkları') - İbni Rüşd ('tutarsızlığın tutarsızlıkları')

Rönesans ve Reformasyon

- Papalık, Floransa, Milano, Venedik, Cenova, Napoli, Paduva...
- Üniversite sayısının artması
- Okyanus ötesi ticaret, zenginleşme
- 30 yıl savaşları

Güneş Sistemi

- Batlamyus ---> Ziyçler
- Kopernik ---> Yeni model önerisi
- Tycho Brahe - Takiyeddin ---> Veri toplama
- Kepler ---> Verilere uygun yasalar
- Galileo ---> Yeni gözlemler, ilk fizik yasaları
- Newton ---> Evrensel kütle çekimi yasası

Grandes Ecoles

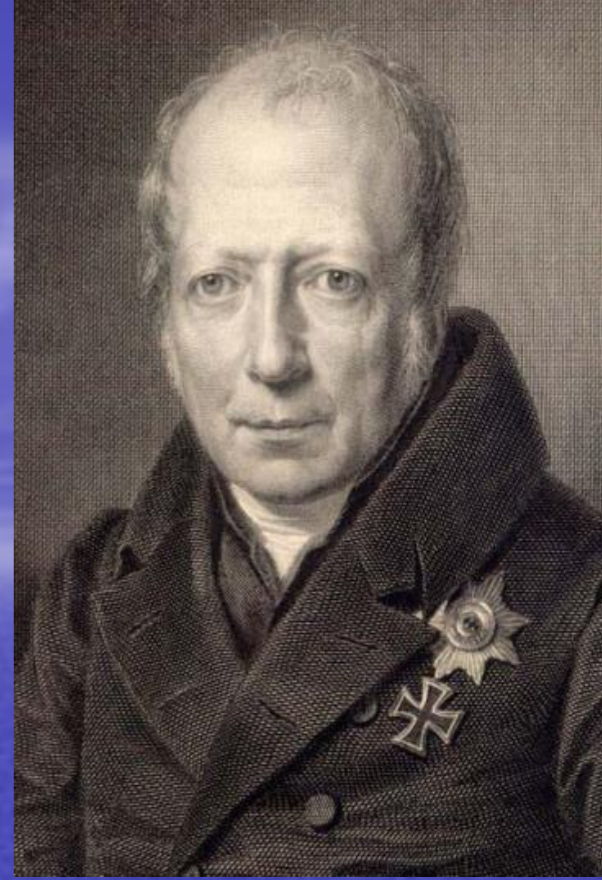
- Fransız devrimi sonucunda şekillendi (1794)
- Yeni rejimin ihtiyacı olan üst düzey insanları yetiştirmek
- Ecoles normale superieure, école polytechnique, école des mines
- École des ponts et chaussées, école militaire de Sant Cyr
- Caltech, ETH Zürich
- Bugünün elit kurumları

Wilhelm von Humboldt

- Dil bilimci, çağının liberal düşünürlerinden, diplomat
- Prusya Krallığı eğitim sistemini yenilemek için Eğitim Bakanı
- Yeni bir üniversite vizyonu –Berlin Üniversitesi (1810)
- 1949 dan beri Humboldt Üniversitesi adını taşımakta
- Bireyin entellektüel gelişmesine öncelik vermek
- Özerklik ve akademi özgürlük
- Lern und Lehrfreiheit
- Öğretim ve araştırmanın ayrılmaz bütünlüğü-öğretirken araştırmak, araştırırken öğretmek

Berlin Üniversitesi

- Önce ortak kültür sağlamak için temel dersler, sonra ihtisaslaşma
- Tek diploma- Doktora
- Kıta Avrupası ve ABD ye etkileri
- Johns Hopkins

Osmanlı Medreseleri

- Vakıflarca kurulan ve desteklenen kurumlar
- Orhan Gazi Medresesi –İznik (1330)
- 1331-1451 arası 82 yeni medrese
- Sahn-ı seman (Fatih medreseleri)
- Süleymaniye Medreseleri
- Ali Kuşçu olayı;müdürrislik- kadılık
- Gelibolulu Mustafa Ali'nin eleştiriler,
- Osmanlı Medreselerinde İlim (2 cilt) – Cevat İzgi

Medreselerin Sonu

- Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3.3.1924)
- *Türkiye dahilindeki bütün müessesat-ı ilmiye ve tedrisiye Maarif Vekaletine merbuttur.*
- Maarif Vekili Vasıf Bey'in 13 Mart 1924 tarihli genelgesiyle medreseler kapatıldı.

Darülfünun Macerası

- 1. açılış 1863; Kapanış 1864
- 2. açılış 1869; Kapanış 1872
- 3. açılış 1874; Kapanış 1877-Mekteb-i Sultani bünyesinde .
Eğitim Fransızca
- 4 açılış 1900 ; Kapanış 1933
- Tüm derslerde müfettiş var!
- 1.Dünya Savaşında Alman müderrisler
- Savaştan sonra Harbiye Nezaretine taşındı.
- 1924 yılında tüzel kişilik kazandı
- 1 Ağustos 1933 de kapandı ve İstanbul Üniversitesi olarak açıldı.

İstanbul Üniversitesi ve sonrası

- 1933 de açıldı. Darülfünun müderrislerinin yarısı dışarıda kaldı.
- Malché raporu
- Almanya'dan kaçanların gelmesiyle Alman modeli benimsendi.
- Yüksek Mühendis Mektebi—İTÜ (1945)
- Ankara Üniversitesi

- ODTÜ-- Hacettepe
- Ege, Çukurova, KTÜ
- YÖK—merkezden tek tipleştirme deneyi
- Vakıf Üniversiteleri
- Sayısal artış

Teşekkürler...

tosun@sabanciuniv.edu